

Якщо розглядати феноменологію насилля з точки зору її учасників, то Н. Тарабріна зазначає, що найчастіше жертвами насилля як з боку дорослих, так і однолітків, є:

- діти, що виховуються в умовах жорстокого поводження з боку сильніших, стаючи агресорами;
  - діти, що виховуються в межах нівелювання власної думки та приниження перед дорослими. Тобто, у вирішенні важливих життєвих проблем діти із неблагополучних родин не мають права на власну думку і повинні коритися дорослим у всьому.
  - діти, що виховуються в умовах покинутості та емоційного відчуження, в умовах, коли вони не отримують достатньої турботи і емоційного тепла;
  - діти, що відстають в психоемоційному розвитку, діти які легко піддаються впливу, діти які не здатні оцінити небезпеку і протистояти насиллю;
  - діти вулиці;
  - діти з недостатньо розвиненими вольовими якостями, що роблять їх нездатними протистояти насиллю (боязкі та тривожні діти);
  - діти з нервово-психічними розладами (олігофренія, психопатії, наслідки органічного враження головного мозку);
  - маленькі діти (в силу свого безсилля);
  - недоношені або вроджені з малою вагою (завжай, вони більш неспокійні та більш плаксиві) [3].
- Окрім вищезазначеної класифікації, розрізняють класифікацію дитячого насилля в залежності від:
- стратегії ображчика: ямапр або прихована;
  - часу – те, яке відбулося в минулому або те, що відбувається зараз;
  - часу дії – може бути одноразовим або ж систематичним, що триває роками;
  - місця і оточення, де це відбулося: в сім'ї – з боку родичів, в школі – з боку педагогів або однолітків, на вулиці – з боку інших дітей або незнайомих дорослих.

Отже, сьогодні ми всі частіше зіштовхуємося з різновидами насилля над дітьми, і його подолання вимагає допомоги, як компетентних фахівців (соціальних працівників, психологів, педагогів), так і прагнення батьків долати будь-які прояви насилля у сім'ї.

ЛІТЕРАТУРА

1. Гусейнов А. Этика ненасилия / А. Гусейнов // Вопросы философии. – 1992. – № 3. – С. 72–81.
2. Руководство по предупреждению насилия над детьми / под ред. Н. Асановой. – М. : Издательский гуманитарный центр ВЛАДОС, 1997. – 512 с. (Технический редактор и оригинал-макет).
3. Тарабріна Н. Практикум по психологии посттравматического стресса / Н. Тарабріна. – СПб. : Питер, 2001. – 272 с. – (Серия «Практикум по психологии»).

Олександр Циценко,
Кіровоградська обласна
ГО «Центральноукраїнський центр
громадських ініціатив»

НЕХТУВАННЯ ІНТЕРЕСАМИ ДИТИНИ ЯК ОДИН ІЗ РІЗНОВИДІВ ДОМАШНЬОГО НАСИЛЛЯ

У статті автор розглядає різновиди домашнього насилля. Зокрема такі, як нехтування дитиною та її інтересами.

Oleksandr Tsytsenko

NEGLECT OF CHILD'S INTERESTS AS ONE OF THE TYPES OF DOMESTIC VIOLENCE

The article examines the types of domestic violence. In particular, a neglect of child interests is analyzed.

Занедбаність дитини – це вид зневажливого ставлення, при якому дитина потрапляє в психічно або фізично уразливий стан таким чином, що батьки залишають незадоволеними його первинні потреби. Етимологія терміна «занедбаність» (Verwahrlosung) походить від слів «закидати, проявляти нехтування» (verwarlosen; з англ. – neglect) і дає зрозуміти, що мова йде не про пасивний процес, а, навпаки, батькам належить активна роль у зневазі до виховання своїх дітей.

Нехтування негативно впливає на формування емоційного і психічного розвитку дитини. Спершу це проявляється у відносинах дитина-батьки. Батьківська турбота й емоційна близькість створюють в дитині почуття любові, симпатії, близькості. Такі відносини починають формуватися в умовах залежності дитини від своїх батьків при задоволенні її фізичних і емоційних потреб, що особливо важливо в грудному віці, коли відносини мати-дитя безпосередньо залежить фізичне виживання малюка.

Наявність близькості між дитиною і батьками є наріжним каменем розвитку особистості дитини, вселяючи впевненість у тому, що вона є бажаною і гідною любові і може розраховувати на своїх батьків як на турботливих, як на тих, які враховують його потреби. Дитина, прив'язана до батьків, розглядає їх як джерело безпеки, як джерело впевненості в умовах напруженості і стресу. Цей перший досвід близькості до батьків є подальшою основою відносин з іншими людьми. Така модель слугує дитині взірцем побудови майбутніх відносин.

Якщо догляд за дитиною характеризується теплом, любов'ю і постійністю, то між матір'ю і нею виникає стійке відчуття близькості. Якщо мати залишає дитину без фізичної та емоційної турботи або недостатньо її проявляє, то її близькість з матір'ю буде порушена. І якщо навіть відносини близькості припиняться, то дитині буде все ж таки легше створити близькі стосунки з новим опікуном, ніж дитині, яка ніколи не була емоційно прихильною до когось з дорослих.

Тому діти, про яких в немовлячому чи дошкільному віці недбали мають суперечливі бажання: з одного боку – бажання бути поруч з батьками і залежати від них, з іншого – боязнь близькості і залежності, яка може призвести до приниження і болю.

Як же зрозуміти, чи зазнала дитина домашнього насилля? Наприклад, немовля, що зазнало насилля, зазвичай уникає погляду батьків. Старші діти намагаються ігнорувати і уникати батьків, які жорстоко з ними поводитися, навіть, якщо ті налаштовані доброзичливо. Іноді діти поведуться пасивно і нерухомо сидять, злякано спостерігаючи за оточуючими в очікуванні несподіваної загрози. Недовіра – ось головна причина, яка перешкоджає формуванню прихильності та близькості у дитини, що виховується в умовах домашнього насильства.

Отже, діти, насиченими потребами яких батьки нехтували, вважають світ небезпечним, а дорослих розглядають як таких, що не заслуговують довіри. Це ставлення дитини до дорослих ще й небезпечно тим, що вони у подальшому екстраполюються на інших дорослих, зокрема, на вихователів, лікарів, вчителів. З дітьми, з якими батьки жорстоко поводитися, буває дуже важко встановити контакт, оскільки вона ніби перевіряє дорослих на лояльність і дбайливість по відношенню до неї. Якщо дорослі не витримують цього випробування, то недовіра дитини зростає і втрачається її здатність любити і бути прихильною до когось, вона стає емоційно холодною, загальмовується її психічний та інтелектуальний розвиток, знижуються адаптаційні здібності.

Нехтування потребами дитини та психологічна занедбаність знаходить свій прояв у тому, що:

- дитину залишають без відповідного до її віку необхідного харчування, або їжу готують неприйнятним для цього способом (шестимісячній дитині дають шматками їжу, яку вона не взмоє жувати і ковтати);

- дитині не міняють пелюшки, не одягають за погодою;

- на плач дитини не реагують адекватними способами, що сприяють задоволенню її потреби (забувають про час годування, не беруть на руки, не втішають, не співають колискових, не голублять і не намагаються зрозуміти причину плачу).

Емоційно занедбана дитина – це незадоволення дорослими її емоційних потреб, тобто:

- байдуже ставлення до потреб дитини і відмова у їх задоволенні;

- відсутність спілкування з нею та її схвалення, позитивної підтримки;

- ігнорування дитини, взагалі нехтування нею;

- відсутність і небажання емоційної близькості з дитиною (батьки не пестять дитину, не беруть на руки).

Зазвичай батьки втішають, і підтримують дитину, коли вона страждає або відчуває біль. Тому пізніше дитина сама вчиться регулювати своє емоційне життя. Батьки, які нехтують дитиною, відкидають її, перш за все, в емоційному плані, залишають наодинці з непосильними для неї негативними почуттями.

Отже, наслідком домашнього насильства над дитиною є порушення її емоційного життя, нехтування її життєвими потребами та інтересами, зневага до неї як до зростаючої особистості. Все вищесказане актуалізує проблему формування відповідального батьківства та материнства у молоді.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бех І. Виховання особистості : у 2 кн. / І. Бех. – К. : «Либідь», 2003. – Кн. 1 : Особистісно орієнтований підхід : теоретико-технологічні засади. – 280 с.
2. Бех І. Виховання особистості : у 2 кн. / І. Д. Бех. – К. : «Либідь», 2003. – Кн. 2 : Особистісно орієнтований підхід : науково-практичні засади. – 344 с.
3. Грушевський М. Дитина в звичаях і віруваннях українського народу / М. Грушевський. – К., 2001. – 96 с.
4. Лавриченко Н. Педагогіка соціалізації : європейські обриси / Н. Лавриченко. – К. : Віра Інсайт, 2000. – 444 с.
5. Лукашевич М. Національній школі – соціологічні знання / М. Лукашевич // Соціальна педагогіка і адаптивність особистості : науково-методичне видання / за ред. Н. Журбенко. – Суми : ВВП «Мрія»-ЛТД, 1994. – С. 102 – 110.